

HCS D

**Human capital and social
development.**

2025 – volume 16, issue 4

Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali.

2025 – 16-jild, 4-son

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальное развитие
Jurnali**

15-jild, 4-son (avgust) 2025.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развитие”
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Jurnal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023-yil 30-noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Inson resurslari va mahalla tarqiqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: muhridinrabbimov@gmail.com

«INSON KAPITALI VA IJTIMOYIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich

Kotib: PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

DSc, professor Daler Mirpochoyev (Iqtisodiyot va savdo instituti, Tojikiston)

PhD, professor Arindam Banik (Xalqaro menejment instituti, Hindiston)

PhD, professor Jiye Li (Sian Jiatong universiteti, Xitoy Xalq Respublikasi)

PhD, professor Bayong Van Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Vonyong Li (Yongnam universiteti, Janubiy Koreya)

PhD, professor Yan Patterson (Kvinslend universiteti, Avstraliya)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Usmonova Dilafruz Karshiyevna (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

PhD, dots. Karjavova Xurshida Abdumalikovna (SamDU)

PhD, dots. Mansurova Nargiza Shamsiddinovna (“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti)

PhD, dots. Djalilov Faxriddin Azimovich (SamDU)

PhD, dots. Boltayev Burxon Sadinovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI**X.I.Turdibekov**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali, Samarqand, O'zbekiston.

OPEN ACCESS**HCSD****Correspondence****Turdibekov Xasan Ibragimovich**Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Samarqand filiali dotsenti, i.f.n.**Email:** xasanturdibekov@gmail.com**Tel:** +998 50 725 89 07**Received:** 18 July 2025**Revised:** 26 July 2025**Accepted:** 11 August 2025**Published:** 30 August 2025**Funding source for publication:**

Samarkand State University.

Publisher's Note: HCSD stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.**Copyright:** Journal Human capital and social development © 2 by Samarkand State University is licensed <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizmni strategik rivojlantirish bo'yicha xorij tajribasining O'zbekiston sharoitida amaliy qo'llanish yo'llari chuqur tahlil qilindi. Metodologik asos sifatida turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalar va turizm hisobotlari bo'yicha tavsiya etilgan metodik hujjatlari qabul qilindi. Islohotlarning muvaffaqiyatini ta'minlovchi omillar sifatida o'lchash va hisob tizimi, manzilni boshqarish tashkilotlari, elektron viza va ochiq osmon siyosati, infratuzilmaning zamonaviy-lashtirilishi, mahsulotni diversifikatsiya qilish, jamoat va xususiy sheriklik orqali moliyalashtirish, kadrlar tayyorlash va raqamli marketing hamda barqarorlik va xavfni boshqarish nazarda tutildi.

Kalit so'zlar: strategik rivojlantirish, turizm siyosati, xalqaro tajriba, turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalar, turizm sputnik hisoblari, manzilni boshqarish tashkiloti, O'zbekiston.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА

Аннотация: В статье углублённо рассмотрены практические способы применения зарубежного опыта стратегического развития туризма в условиях Узбекистана. В качестве методологической основы приняты Международные рекомендации по туристской статистике и Рекомендуемая методологическая основа туристского спутникового счёта. В центре внимания находятся система измерений и учёта, организации управления туристскими направлениями, электронная виза и политика открытого неба, модернизация инфраструктуры, диверсификация продукта, финансирование через государственно частное партнёрство, подготовка кадров и цифровой маркетинг, устойчивость и управление рисками.

Ключевые слова: стратегическое развитие, туристская политика, международный опыт, международные рекомендации по туристской статистике, туристский спутниковый счёт, организация управления направлением, Узбекистан.

FOREIGN EXPERIENCE OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF TOURISM

Annotation: This article deepens a system view of how foreign experience in strategic tourism development can be operationalized in Uzbekistan. The methodological anchor is the International Recommendations for Tourism Statistics and the Tourism Satellite Account recommended methodological framework. The analysis highlights a measurement and accounting system, destination management organizations, electronic visa and open skies policy, infrastructure modernization, product diversification, financing through public and private partnership, human capital and digital marketing, and sustainability and risk management.

Keywords: strategic development, tourism policy, international experience, international recommendations for tourism statistics, tourism satellite account, destination management organization, Uzbekistan.

Kirish

Turizm sohasi iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish, hududiy rivojlanish, madaniy merosni asrash va xalqlar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlashning samarali vositasidir. Sohadagi natija tasodif emas. U o'lchash va hisob tizimiga, aniq vazifalarga, hisobdor institutlarga va hududlarning o'ziga xos imkoniyatlarini to'g'ri safarbar etishga tayanganda barqaror shakllanadi. Shu nuqtai nazardan turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalar hamda turizm hisobotlari bo'yicha tavsiya etilgan metodik hujjatlari siyosat va amaliyot o'rtasidagi ko'prik vazifasini bajaradi. Ushbu hujjatlar davlatlar o'rtasidagi solishtirish imkoniyatlarini kengaytiradi, ichki siyosat qarorlarini natijaga bog'laydi va jamoat mablag'lari sarfining samaradorligini oshiradi [1], [2].

O'zbekistonda so'nggi yillarda turistik islohotlar ketma ketligi amalga oshirildi. Elektron viza tizimi yo'lga qo'yildi, ayrim aeroportlarda ochiq osmon siyosati elementlari joriy etildi, infratuzilma yangilandi, madaniy meros ob'ektlarini boshqarish tizimi mustahkamlandi, manzil brendini shakllantirish bo'yicha qadamlar tashlandi [3], [4], [5]. Endi e'tibor markazida ikki savol bor. Birinchi savol: xorij tajribasidan qaysi modellar O'zbekiston sharoitida bevosita qo'llanishi mumkin. Ikkinchi savol: qaysi modellar maqsadga muvofiqlashtirishni talab qiladi. Mazkur maqola aynan mana shu savollarga mukammal, ham nazariy, ham amaliy javob berishga intiladi.

Maqsad xorij tajribasiga tayangan holda mamlakat sharoitida amal qiladigan strategik yo'llarni shakllantirishdan iborat. Buning uchun quyidagi vazifalar bajariladi: birinchi, o'lchash va hisobning xalqaro andozalarga mos arxitekturasini

tavsiflanadi; ikkinchi, manzilni boshqarish tashkilotlarining vazifalari, moliya modeli va hisobdorlik usullari aniqlanadi; uchinchi, chegara va viza jarayonlari hamda havo aloqalarini yengillashtirishning amaliy qadamlari bayon etiladi; to'rtinchi, mahsulot diversifikatsiyasining hududiy yechimlari ishlab chiqiladi; beshinchi, jamoat va xususiy sheriklik orqali moliyalashtirish mexanizmlari tizimga solinadi; oltinchi, kadrlar tayyorlash va raqamli marketingda layoqat talablari belgilanadi; yettinchi, barqarorlik va xavfni boshqarish siyosatining asosiy tamoyillari ishlab chiqiladi.

Ilmiy yangilik quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi. Birinchidan, o'lchash va hisob tizimi turizm siyosatining o'zagi sifatida ifodalanib, manzil darajasidagi qarorlar bilan bog'lanadi. Ikkinchidan, xorij tajribasi mozaika emas, balki yaxlit arxitektura sifatida talqin etiladi: hisob, institut, moliya va marketing o'zaro bog'liq zanjirlar sifatida ko'rsatiladi. Uchinchidan, hududiy keyslar maxalliy resurslarni real bozor talablari bilan uyg'unlashtirishning aniq usullarini taqdim etadi.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot xalqaro me'yoriy manbalarga va milliy hujjatlarga tayanadi. Turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalar ikki ming sakkiz hujjati bo'yicha chegara kuzatuvlari, tashrif sabablari va qolish davrini o'lchash, joylashtirish vositalari statistikasi, xizmatlar savdosi balansi, mehnat bozori ko'rsatkichlari va soliq ma'lumotlari integratsiyasi ko'rib chiqildi [1]. Turizm sputnik hisoblari bo'yicha tavsiya etilgan metodik asoslar ikki ming sakkiz hujjati asosida turizmning yalpi ichki mahsulotga qo'shgan hissasi, qiymat zanjiri, ish o'rinlari va hududlar kesimidagi ta'sirni

hisoblash usullari tahlil qilindi [2]. Milliy asos sifatida Prezident farmonlari, strategik dasturlar va ixtisoslashgan dasturlar o'rganildi [3], [4], [5], [7].

Metodologik yondashuv besh ustunga tayanadi. Birinchi ustun me'yoriy tahlil bo'lib, hujjatlar tuzilishi va amalga oshirish mexanizmlarini rasmiy manbalar asosida o'rganishni nazarda tutadi. Ikkinchi ustun institutsional modellashtirish bo'lib, manzilni boshqarish tashkilotlari va davlat organlari o'rtasidagi vakolat, mas'uliyat va hisobdorlik munosabatlarini tartibga solishni tasvirlaydi. Uchinchi ustun qiyosiy benchmarking bo'lib, Ispaniya, Gruziya, Birlashgan Arab Amirliklari va Singapurda shakllangan siyosiy va

boshqaruv yechimlari natijalarini tahlil qiladi. To'rtinchi ustun hududiy keyslar bo'lib, O'zbekistonning turli hududlaridagi resurslar va bozor ehtiyojlari o'rtasidagi moslikni aniqlaydi. Beshinchi ustun ssenariy va yo'l xaritasini ishlab chiqish bo'lib, qisqa, o'rta va uzoq muddatda manzillar kesimida amalga oshirish tartibini belgilaydi.

Ishonchlilikni ta'minlash uchun manbalar o'zaro solishtirildi, takroriy isbotlanish shartlari qo'llanildi va xulosalar manzil darajasidagi ko'rsatkichlarga tayanildi. Natijalar bo'yicha yechimlar hududiy siyosatga to'g'ridan to'g'ri tatbiq etilishi mumkin bo'lgan amaliy qadamlar shaklida bayon etildi.

1-jadval

Milliy o'lchash va hisobot tuzilishi uchun yagona yondashuv

Manba turi	Asosiy ma'lumot	Hisob natijasi	Amaliy qo'llanish
Chegara kuzatuvlari	Kelish va ketish hujjatlari, tashrif sababi, qolish davri	Tashrifchilar oqimi va tarkibi	Chegara jarayonlarini yengillashtirish samarasini baholash
Joylashtirish vositalari	Bandlik, o'rtacha narx, to'ldirilganlik, xizmat turlari	Mavsumiylik va xizmat sifati ko'rsatkichlari	Marketing taqvimini va manzil portfeliga tuzatish kiritish
Xizmatlar savdosi balansi	Turizm bilan bog'liq eksport va import	Valyuta tushumlarida turizm ulushi	Milliy raqobat afzalliklarini aniqlash
Soliq va bojxona	Soliq tushumlari, litsenziya va yig'imlar	Iqtisodiy qaytariq va manfaat taqsimoti	Davlat qo'llab quvvatlashini natijaga bog'lash
Mehnat bozori	Bandlar soni, ish vaqti, ish haqi	Ish o'rinlari va unumdorlik	Kadrlar tayyorlash dasturlarini tartibga solish
Transport ma'lumotlari	Yo'nalishlar, reys chastotasi, tutashuvlar	Konnektivlik indeksi	Manzillar o'rtasida talabni qayta taqsimlash

Natijalar

O'lchash va hisob tizimi sifati siyosat samarasining asosiy belgilovchisidir. Turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalar ikki ming sakkiz hujjati ma'lumot manbalarining uyg'unlashtirilishini talab etadi. Bu

manbalarga chegara kuzatuvlari, tashrif maqsadi va qolish davri bo'yicha ma'lumotlar, joylashtirish vositalari statistikasi, xizmatlar savdosi balansi, mehnat bozori ko'rsatkichlari, soliq va bojxona ma'lumotlari hamda transport oqimlari kiradi [1]. Turizm sputnik

hisoblari bo'yicha tavsiya etilgan metodik asoslar ikki ming sakkiz tizimi esa ushbu ma'lumotlarni milliy hisoblar tizimi bilan bog'lab, turizmning yalpi ichki mahsulotdagi hissasi, qo'shilgan qiymati va ish o'rinlari bobidagi ta'sirini isbotlangan usullar bilan hisoblashga imkon beradi [2].

Amaliyotda quyidagi natijalar kutilgan. Birinchidan, tashrifchilar tarkibi, sarflar tuzilishi va qolish davri haqida aniq va to'liq ma'lumot hosil bo'ladi. Bu ma'lumotlar hududiy marketing qarorlarini haqiqiy dalillar bilan ta'minlaydi. Ikkinchidan, qiymat zanjiri bo'g'inlari ochiq ko'rinadi va davlat qo'llab quvvatlash dasturlari natijasini nuqsonsiz baholash imkoni paydo bo'ladi. Uchinchidan, yillik hisobot sifatida e'lon qilinadigan turizm hisobotlari jamoat oldida hisobdorlikni kuchaytiradi va budjet qarorlarini natijaga bog'laydi [1], [2] (1-jadval).

Ushbu yondashuvda dastlabki hisoblar Samarqand, Buxoro va Xorazmda amalga oshirilib, keyin butun respublika miqyosida yillik hisobotga o'tiladi. Shu tariqa siyosat, hisob va jamoat nazorati o'rtasida mustahkam bog'lanish o'rnatiladi [2].

Hisobdorlikni amaliy kuchga aylantirish uchun har bir tashkilot maqsadli ko'rsatkichlar to'plamiga ega bo'ladi. Bularga mavsumiylikni pasaytirish, o'rtacha qolish davrini uzaytirish, mahalliy sarflar ulushini oshirish, uzoq bozorlardan keluvchilar ulushini ko'paytirish kabi ko'rsatkichlar kiradi. Yillik e'lon qilinadigan hisobot jamoat ishonchi va xo'jalik intizomini mustahkamlaydi [6], [7].

Elektron viza jarayoni soddalashtirilgan, shaffof va tezkor bo'lishi shart. Tranzit turistlar uchun qisqa muddatli maxsus takliflar yaratish,

chipta sotuvi platformalari bilan hamkorlikda manzil marketingi dasturlarini yo'lga qo'yish, ayrim aeroportlarda ochiq osmon siyosati doirasida yo'nalishlar geografiyasini kengaytirish turizm oqimini barqaror ravishda ko'paytirishga xizmat qiladi. Aeroportlarda raqamli navbat tizimlari, yo'l ko'rsatkichlari, ko'chmas harflar bilan yozilgan ma'lumot taxtalari va ko'p tilli axborot markazlari xizmat sifatini oshiradi [3], [4].

Madaniy meros ob'ektlari mamlakat brendining ustuni sifatida saqlanadi, lekin barqaror o'sish uchun turli turdagi mahsulotlardan tarkib topgan portfel zarur. Tabiiy hududlarda eko turlar, qishloq turizmida mahalliy turmush tarzi va hunarmandchilik, ishbilarmonlik anjumanlari, fan va texnologiya tadbirlari, gastronomik va ma'rifiy sayohatlar, musiqa va teatr festivallari bu portfelni to'ldirishi kerak. Tashrifchi quvvati me'yorlari, muhitga ehtirom qoidalari va xavfsizlik standartlari barcha manzillarda majburiy tarzda amalga oshiriladi [5].

Infratuzilma, tashrifchi markazlari, sanitariya ob'ektlari, yo'l belgilarini yangilash, muzey va galereyalar tarmog'ini takomillashtirish kabi yo'nalishlarda jamoat va xususiy sheriklik loyihalari keng qo'llanadi. Davlatning vazifasi tender jarayonlarini shaffof tashkil etish, xatarlarni ikki tomonlama adolatli taqsimlash, xizmat ko'rsatishning keyingi bosqichlarini kafolatlashdan iborat. Manzil brendini targ'ib qilish va yo'nalish ochish sarflari uchun ham sheriklik shartnomalari ishlatiladi [4], [7].

Kadrlar zanjiri xizmat ko'rsatish madaniyati, til ko'nikmalari, xavfsizlik protokollari, manzil haqidagi bilimlar va raqamli marketing mahoratidan iborat. Mehmonxona boshqaruvi, yo'l boshchilik, ovqatlanish xizmatlari, tabiiy hududlarda

tartib va xavfsizlik, madaniy va ta'lim turlari kabi yo'nalishlarda o'quv dasturlari yangilanadi. Raqamli marketingda yagona ma'lumotlar bazasi, bron qilish tizimlari bilan integratsiya va manzil kontentini tejamkor vositalar bilan jahon bozorlariga chiqarish asosiy vazifa bo'ladi [6], [7].

Madaniy meros va tabiiy hududlarda xatarlarni aniqlash, baholash va kamaytirish rejalari ishlab chiqiladi. Tashrifchi quvvati, evakuatsiya rejalari, ta'mirlash va konservatsiya jarayonlari ochiqlikda amalga oshiriladi. Tabiatga zarar keltirmaslik qoidalari, suv va energiyani tejash yechimlari, chiqindilarni kamaytirish tizimlari majburiy tarzda joriy etiladi. Xalqaro sheriklar bilan amalga oshirilayotgan dasturlar tajribasi qo'llanma vazifasini o'taydi [5]. Shu o'rinda hududlarda turizmni diversifikatsiyalash imkoniyatlarini o'rganish muhim ahamiyatga ega.

Farg'ona vodiysi - qishloq turizmi va hunarmandchilik ildizlari. Farg'ona vodiysida tabiiy manzaralar, bog'dorchilik, hunarmandchilik va mehmondo'stlik bir-birini to'ldiruvchi ustunlardir. Qishloq mehmon uylari tarmog'i, ustaxonalariga tashrif dasturlari, mavsumiy festivallar, oilaviy marshrutlar va bog'lardagi ta'lim sayohatlari yo'lga qo'yiladi. Manzilga kirish imkoniyatlarini yaxshilash uchun chegaraga yaqin logistika masalalari hal etiladi. Farg'ona, Andijon va Namangan uchun yagona brend konsepsiyasi ishlab chiqiladi. Brend konsepsiyasi hunarmandchilik mahsulotining sifatini, mahalliy xom ashyoni va adolatli narx siyosati orqali mahalliy iqtisodiyotga manfaat qaytarishni ta'minlaydi [7].

Qoraqalpog'iston va Orolbo'yi - mas'uliyatli ekspeditsion turizm. Orol

dengizi bilan bog'liq ekologik o'zgarishlar mas'uliyatli sayohatga oid noyob imkoniyatlar yaratadi. Tashrif markazlari, yo'nalishlar rejalashtiruvchi xizmatlar, mahalliy gidlar tarmog'i va muhitga ehtirom qoidalari joriy etiladi. Nukusdagi san'at muzeyi atrofida ta'lim turlari, arxeologik yodgorliklarga sayohatlar va mahalliy taom madaniyatini namoyon etuvchi dasturlar rejalashtiriladi. Ichki temir yo'l va avtobus bog'lanishlari kuchaytiriladi, havo aloqalarida maqsadli yo'nalishlar ochiladi [5], [7].

Janubiy hududlar - ziyorat, arxeologiya va etnografiya uyg'unligi. Ziyorat turizmi, arxeologik meros va etnografik xususiyatlar asosida qisqa, o'rta va uzoq marshrutlar tuziladi. Chegara punktlarida xizmat madaniyati oshiriladi, axborot markazlari va raqamli navbat tizimlari joriy etiladi. Qishloq mehmon uylari litsenziyalash tartibi orqali standartlashtiriladi. Yo'lboshchi gidlar tayyorlash markazlari ochilib, til va madaniy muloqot ko'nikmalari mustahkamlanadi [3], [4].

Zomin va Chimyon - tabiatda dam olish. Zomin va Chimgan tabiiy manzillarida tashrifchi quvvati me'yorlari aniqlanadi. Chiqindilarni boshqarish, suv va energiyani tejash, xavfsizlik protokollari qat'iy amalga oshiriladi. Yoshlar uchun tabiatshunoslik dasturlari, sayyohlar uchun yo'l qoidalari va hudud qo'riqlari tizimi mustahkamlanadi. Mavsumdan tashqari davrdagi talabni oshirish uchun ta'lim va sport tadbirlari taqvim shakllantiriladi [5].

Qizilqum - geo turizm va sahro madaniyati. Geo turizm, kuzatish lagerlari va etnomadaniy tajribalar Qizilqum manzilining yetakchi yo'nalishlaridir. Chodir lagerlari suv va energiyani tejaydigan jihozlar bilan ta'minlanadi.

Yo'nalishlar tartibga solinadi va muhitga zarar keltirmaslik qoidalarini qat'iy bajariladi. Manzil kontenti milliy brend bilan uyg'un holda jahon bozorlariga chiqariladi [7].

Toshkent shahar aglomeratsiyasi - anjumanlar, fan va madaniyat markazi. Poytaxt manzili mamlakatning havo darvozasi, fan, ta'lim va madaniyat markazidir. Ishbilarmonlik anjumanlari, fan va texnologiya forumlari, teatr va musiqa festivallari taqvimini tizimlashtiriladi. Muzey va galereyalar tarmog'ining yagona xaritasi ishga tushiriladi. Bron qilish tizimlari bilan integratsiya qiladigan axborot portali sayyoh uchun qulay va shaffof muhit yaratadi [7].

Ispaniya manzilni boshqarish tashkilotlari orqali madaniy merosni

zamonaviy taqdim etish, jamoat va xususiy sheriklik tizimini barqaror institutga aylantirish orqali yuqori samaraga erishgan. Gruziya viza tartiblarini soddalashtirish, xizmat madaniyatini oshirish va havo aloqalarini kengaytirish orqali tez natijaga erishgan. Birlashgan Arab Amirliklari konnektivlikni markazga qo'ygan, tadbirlar sanoatini manzil brendi bilan uyg'unlashtirgan.

Singapur ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv, qonun ustuvorligi va tiniq hisobdorlik orqali raqobatbardoshlikni uzoq muddatga mustahkamlagan. Ushbu saboqlardan kelib chiqib, O'zbekiston uchun quyidagi moslashtirishlar taklif etildi [1], [2], [6] (2-javadal).

2-jadval

Turizmda xalqaro tajriba va uni O'zbekiston uchun moslashtirish

Mamlakat	Asosiy siyosat yo'nalishi	Joriy etiladigan tajriba	O'zbekiston sharoitidagi moslashtirish
Ispaniya	Manzilni boshqarish va madaniy merosni zamonaviy taqdim etish	Institutlar barqarorligi va jamoat va xususiy sheriklik	Samarqand, Buxoro, Xorazmda kengashlar va muzey industriya integratsiyasi
Gruziya	Viza yengilliklari va aviayo'nalishlar kengayishi	Qonunlar soddaligi va xizmat sifati	Elektron viza jarayonini yaxshilash va uzoq bozorlar bilan havo bog'lanishi
Birlashgan Arab Amirliklari	Konnektivlik va tadbirlar sanoati	Manzil brendi va ko'p vazifali maydonlar	Toshkent va Samarqandda yirik anjumanlar taqvimini va manzil brendi
Singapur	Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv	Natijaga bog'langan siyosat va hisobot	Turizm sputnik hisoblari, raqamli dashbordlar va qonun ustuvorligi

Muhokama

Manzilni boshqarish tashkilotlari va milliy hisob tizimi yuqori malaka, uzluksiz hamkorlik va moliyaviy barqarorlikni talab qiladi. Buni ta'minlash uchun davlat xizmatchilarini, xususiy sektor rahbarlarini va fuqarolik jamiyati

vakillarini qamrab olgan o'quv dasturlari yo'lga qo'yiladi. Ochiq ma'lumot siyosati va ommaviy hisobotlar jamoat ishonchini mustahkamlaydi [6], [7].

Ma'lumot manbalarining turtiligi metodologik muvofiqlashtirishni talab etadi. Chegara kuzatuvlari, joylashtirish

vositalari statistikasi, soliq va bojxona ma'lumotlarini muvofiqlashtirish, bir xil tushunchalar lug'ati va hisoblash usullarini joriy etish xalqaro solishtirish imkonini oshiradi. Yillik hisobotlar jamoatchilikka ochiq taqdim etiladi [1], [2].

Mahalliy aholi ishtirokini oshirish, hunarmandchilik va qishloq xo'jaligi tarmoqlarini turistik zanjirga ulash, adolatli savdo qoidalarini joriy etish ijtimoiy manfaatni kuchaytiradi. Madaniy meros ob'ektlarida tashrifchi quvvati va xavfsizlik protokollari mahalliy hayot tarziga ehtiromni kafolatlaydi [5].

Xulosa

Maqola turizmni strategik rivojlantirish uchun zarur bo'lgan yettita yo'nalishni mukammallashtirilgan ibora va kengaytirilgan mazmunda taqdim etdi. O'lchash va hisob tizimi siyosatning o'zagi sifatida belgilandi. Manzilni

boshqarish tashkilotlari hisobdorlik va hamkorlikni ta'minlaydigan institut sifatida tavsiflandi. Elektron viza va ochiq osmon siyosati, infratuzilma va mahsulot diversifikatsiyasi, jamoat va xususiy sheriklik, kadrlar tayyorlash va raqamli marketing hamda barqarorlik va xavfni boshqarish bo'yicha aniq yechimlar ishlab chiqildi. Hududiy keyslar ushbu yechimlarni amalda qanday qo'llash mumkinligini ko'rsatdi. Natijada strategiya, hisob va xizmat sifati bir paytning o'zida harakatga kelganda, turizm o'sishi tabiiy va barqaror yo'lga tushadi [1], [2], [3], [7]. Tadqiqot ochiq manbalarga asoslangan bo'lib, keyingi bosqichda xonadonlar sarfi, tranzaksiya ma'lumotlari va mobil harakat ma'lumotlarini turizm hisobotlari bilan bog'lash orqali turizm indikatorlari o'lchashning hududiy modellarni aniqlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. United Nations; World Tourism Organization. International Recommendations for Tourism Statistics 2018. New York: United Nations, 2020. 145 p.
2. United Nations; World Tourism Organization; Organisation for Economic Co-operation and Development; Eurostat. Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework 2008. New York: United Nations, 2010. 124 p.
3. Президент Республики Узбекистан. Указ от 05.01.2019 № UP-5611 «О дополнительных мерах по ускоренному развитию туризма в Республике Узбекистан». Ташкент, 2019.
4. Президент Республики Узбекистан. Указ от 13.08.2019 № UP-5781 «О мерах по дальнейшему развитию сферы туризма в Республике Узбекистан». Ташкент, 2019.
5. World Bank; Global Facility for Disaster Reduction and Recovery. Uzbekistan: Resilient Cultural Heritage and Sustainable Tourism Development. Washington, DC: World Bank, 2020. 60 p.
6. Organisation for Economic Co-operation and Development. Tourism policy issues and data: overview. Paris: OECD, 2024.
7. Government of Uzbekistan. Development Strategy of New Uzbekistan 2022–2026. Tashkent: Government of Uzbekistan, 2022.
8. Turg'unov X.D. (2021). "O'zbekiston turizm sohasida innovatsion klasterlarni rivojlantirish masalalari". Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, №2.

CONTENTS

1	Arabov Nurali Uralovich	4-12
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RISK LARNING SHAKLLANISHI: SABABLARI, TURLARI VA YO'NALISHLARI	
2	Мухсинова Парвина Абулкосимовна, Шоххусайнзаде Шохруз	13-25
	МЕХАНИЗМЫ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ СИСТЕМЫ РЕГИОНА	
3	Turdibekov Xasan Ibragimovich	26-32
	TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	
4	Xudoyorov Lochinbek Bahromovich	33-38
	RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA XIZMATLAR SIFATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	
5	Tileuov Erkinbay Muratbaevich	39-46
	RAQAMLI IQTISODIYOTDA INSON KAPITALINI BOSHQARISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	
6	Х.А.Абдукадырова	47-53
	ОЦЕНКА НЕДВИЖИМОСТИ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ПУТИ ЕЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
7	Ахмедова Азиза Тохировна	54-58
	СИСТЕМА ИННОВАЦИОННОГО СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ	
8	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	59-65
	IQTISODIYOTDA BARQAROR RIVOJLANISH NAZARIYASI VA UNING AMALIY TATBIQLARI	
9	Ibragimov Sardorbek Xusanovich	66-70
	TURIZMDA OMMAVIY TADBIRLARNI O'TKAZISHDA INSON RESURSLARINING AHAMIYATI	
10	Axmedov Sanjar Temur o'g'li	71-76
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH USULLARI VA BOSQICHLARI	
11	Ergashev Shoxrux Axtamovich	77-83
	YANGI O'ZBEKISTONDA AHOLI O'SISH STATISTIKASINING AHAMIYATI VA PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	
12	Муродов Шавкат Фарходович	84-90
	ОПТИМИЗАЦИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ СРЕДСТВ В МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	
13	Tursunov Xasan Xolmuminovich, Samiyeva Muxlisa Olim qizi	91-97
	TURISM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS OBYEKTARIDAN FOYDALANISH (RAQAMLASHTIRISH, VIRTUAL TURIZM VA BOSHQALAR)	
14	Toshmurza Raxmanov, Qobulov Dilshod Qodir o'g'li	98-103
	XUSUSIY TADBIRKORLIK KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	
15	Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	104-110
	AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDA BANDLIK SIYOSATINING SAMARADORLIGI	

16	Sultanova Nigina Utkurovna	111-115
	BARQAROR TURIZM MEZONLARI ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASH MODEL	
17	Abdusaidov Akmal Abduvaliyevich	116-124
	XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA ISH BILAN BANDLIK DARAJASINI BAHOLASH USHLBLARI	
18	Amriddinova Muslima Zayniddinovna, Axrorova Munavvar Farxod qizi	125-129
	ELEMENTLARINING O'ZARO MUNOSABATI VA ULARNI SAMARALI QO'LLASH AHAMIYATI	
19	Azizova Nilufar Ikrom qizi	130-135
	XIZMAT KO'RSATISH SOHALARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI VA AHAMIYATI	
20	Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	136-143
	IJTIMOY XIZMATLAR RIVOJLANISHINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	
21	Mamirov Zamir Uzoq o'g'li	144-155
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI XO'JALIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA USHLBIY YONDASHUV	
22	Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	156-161
	MAMLAKATIMIZDA TURIZMNING RIVOJLANISH HOLATI VA TENDENSIYALARI TAHLILI	
23	Jin Bochen	162-166
	RURAL E-COMMERCE AND TECHNOLOGICAL INNOVATION: LESSONS FROM CHINA AND UZBEKISTAN	
24	Shamsiyev Davlatxon Shuxratxon o'g'li	167-173
	RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDA INVESTITSION DASTURLAR XAVFINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	
25	Ye Hanlong	174-178
	SUCCESSFUL EXPERIENCES AND POLICY IMPLICATIONS OF THE SHANGHAI FREE TRADE ZONE FOR DEVELOPING COUNTRIES	
26	Amirov Akmal Mexrojovich, Sayitmurodov Og'abek Farxod o'g'li	179-187
	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI	
27	Shirov Ravshan Izatullayevich	188-199
	РАЗВИТИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ТУРИСТИЧЕСКОМ РЫНКЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	
28	Abduvaliyev Abdurahim Salim o'g'li	200-205
	RAQAMLI MARKETING VOSITALARINING GASTRONOMIK TURIZM RIVOJIGA TA'SIRI VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)	
29	Zhang WenRui	206-210
	THE ROLES OF VENTURE CAPITAL AND ANGEL INVESTMENT IN INNOVATION FINANCING (EXPANDED)	
30	Abdumajitov Baxtiyor Dustbek o'g'li	211-216
	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORAT EKOTIZIMI VA TADBIRKORLIK IMKONIYATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	